

Στις 20 του περασμένου Ιούνη το Παρίσι το συγκλόνισε μιά γιγαντιαία διαδήλωση. 250.000 πρόσωπα πέρασαν μέσα από τις πλατιές λεωφόρους με μπροστάρη το Λουί Αραγκόν, που τ' όνομά του βρίσκονταν πρώτο στον κατάλογο των προσωπικοτήτων που 'χαν καλέσει τον γαλλικό λαό σε συναγερμό για την προάσπιση της ειρήνης.

Την ίδια μέρα στην «Ουμανιτέ» δημοσιεύονταν ένα λιγόστιχο ποίημα του ποιητή:

«Απορρίπτω εγώ το γέλιο του θανάτου,
απορρίπτω τους νόμους του...
Εμείς πρέπει να ζούμε...»

Αψηφώ τους νόμους του θανάτου

ΑΡΑΓΚΟΝ

Η γη είναι ένας δρόμος αγάπης...
Κι εμείς πρέπει ν' αγαπούμε,
όσο ποτέ άλλοτε ν' αγαπούμε...»

Αυτός ο «αιώνιος έφηβος», όπως τον αποκάλεσε ο Γιάννης Ρίτσος, που «βίωσε κι έπραξε την αιωνιότητα» ο Λουί Αραγκόν, που απορρίπτει τους νόμους του θανάτου» έκλεισε αυτό το μήνα τα 85 του χρόνια. Μακρύς, πολύ μακρύς ο δρόμος, ξεκινά από τον περασμένο αιώνα και περνά μέσα από την καρδιά των πιο συνταρακτικών γεγονότων του δικού μας αιώνα. Και αυτός πάντα στέρεα δεμένος στο κατάρτι της ζωής, κόντρα στις θύελλες, πάντα έτοιμος να πάρει και να δώσει, πάντα έτοιμος να δεχτεί μ' ολάνοιχτη καρδιά τα μηνύματα των καιρών, πάντα έτοιμος να τοποθετήσει τον εαυτό του και το έργο του στα μέτρα του κόσμου.

«Η ικανότητα, λέει κάπου, να βλέπεις μπροστά, είναι ασήμαντη όταν δεν την έχουν κι άλλοι».

Μου δόθηκε πολλές φορές η ευκαιρία να συναντήσω τον Λουί Αραγκόν. Τον έβλεπα κάθε φορά, που τύχαινε να βρεθώ στο Παρίσι και στα χρόνια που ζούσε η Ελσα και το σπίτι της Ρου Βαραίν έσφιζε από ζωή και η ζεστασιά της αγάπης που 'δενε το «ζεγγάρι του αιώνα» όπως τους αποκαλούσαν ήταν διάχυτη παντού, κι αργότερα όταν είχε φύγει για πάντα η Ελσα κι όλοι φοβόντουσαν πως δεν θα 'ντεχε ο Λουί το φοβερό κτύπημα.

Η τελευταία φορά που τον είχα δει στο Παρίσι ήταν το Φθινόπωρο του 80 όταν πήγα για να μου δώσει μήνυμα για την Διεθνή Διάσκεψη για την Κύπρο που συνέρχονταν τότε στη γαλλική πρωτεύουσα. Ήταν ευδιάθετος, ομιλητικός, υπερεκχειλίζε από διάθεση να διηγηθεί ένα σωρό πράγματα, να μας πάρει βόλτα στο μεγάλο σπίτι, να μας δείξει και να μας εξηγήσει το κάθε τι.

Εντύπωση μας έκανε τότε η μεγάλη τάξη, που επικρατούσε παντού μέσα σ' εκείνο το απέραντο σπίτι με τα πολλά δωμάτια, που έμοιαζαν περισσότερο με αίθουσες μουσείου παρά με τόπο κατοικίας ανθρώπων. Κι ο Αραγκόν να μας οδηγεί σαν ξεναγός από χώρο σε χώρο, από την μιά εποχή στην άλλη, από τη μαγεία των έργων του Πικάσσο (ανάμεσα τους και το μοναδικό έγχρωμο (αμερ-στέρι) στις φωτογραφίες του Μαγιακόφσκι και της Λίλη Μπρικ, αδελφής της Ελσας και αρραβωνιαστικιάς του μεγάλου Ρώσου ποιητή, από τα σχέδια του ίδιου του Αραγκόν για το μυθιστόρημα της Ελσας «Το άσπρο άλογο» στις επιστολές του Ρομαίν Ρολάν...

Ανατλάσσοντας αργότερα τις εμπειρίες μας από την μυσταγωγία εκείνη που ζήσαμε στη Ρου Βαραίν καταλήξα-

Πρίν λίγες μέρες ο Λουί Αραγκόν συμπλήρωσε τα 85 χρόνια. Ο «αιώνιος έφηβος ποιητής» βρίσκεται, την περίοδο αυτή, σοβαρά άρρωστος στο κρεβάτι. Οι φίλοι του, οι αναγνώστες του, οι κομμουνιστές σ' όλο τον κόσμο βρίσκονται δίπλα του...

με στο συμπέρασμα πως το φαινόμενο αυτο που λέγεται Λουί Αραγκόν δεν μπορεί να το περιόρισεις εσθραφέ στον αριθμό των βιβλίων που έγραψε. Κι ας είναι ένας από τους πιο πληθωρικούς συγγραφείς του αιώνα μας. Η ποίησή του μονάχα κυκλοφόρησε σε 15 τόμους. Και δεν είναι η ποίηση του ο κύριος κορμός του έργου του. Τα μυθιστορήματά του καταλαμβάνουν πολύ μεγαλύτερο χώρο και τα δοκίμιά του και τα κείμενα της κριτικής σκέψης κατέχουν τρομακτικά αξιόλογη θέση μέσα στο όλο έργο του. Ιδιαίτερα οι μελέτες του πάνω στη ζωγραφική, το βιβλίο του για το Ματίς και τα δοκίμιά του πάνω στη μοντέρνα ζωγραφική είναι δείγματα κριτικής σκέψης, που επιβεβαιώνουν τα λόγια του Πωλ Βαλερί, ότι ένας πραγματικός ποιητής είναι απαραίτητα και πρώτης τάξεως κριτικός. Πέρα όμως απ' όλα αυτά υπάρχει στον Αραγκόν εκείνο το κάτι άλλο, που ανεβάζει το συγγραφέα - δημιουργό στο βάθος του στοχαστή, του φιλόσοφου, του πνευματικού ηγέτη, που κατορθώνει να δημιουργήσει μιά σε βάθος νέα συνείδηση της εποχής του, των προ-

βληματισμών της και των οραματισμών της.

Ο Αντρέ Μωρουά θέλοντας να υπογραμμίσει αυτό ακριβώς το ξεχωριστό, που χαρακτηρίζει τον Αραγκόν είπε κάποτε ότι (ο Αραγκόν) «διάβασε όλα που όλοι διαβάζουν αλλά και όλα που κανείς δε διαβάζει».

Αυτόν τον «τελευταίο των μεγάλων» ξανασυνάντησα το φετινό καλοκαίρι. Πήγα ειδικά και τον βρήκα, ύστερα από πρόσκλησή του, στην Τουλών όπου του αρέσει να περνά τον καθιερωμένο μήνα των γαλλικών αδειών. Είχε διαλέξει ο ίδιος το μέρος όταν πριν καμιά δεκαριά χρόνια ταξίδευε προς τη Σάντα Μαργαρίτα, τη μικρή πολιτεία, ανατολικά της Τουλών, όπου είχε γεννηθεί η μητέρα του. Το άντρο του είναι ένα παλιό αρχοντικό χαμένο μέσα στα πεύκα που φτάνουν μέχρι το φρύδι επιβλητικών βράχων που πέφτουν κάθετα κι από μεγάλο ύψος πάνω στη θάλασσα...

Η ομιλία του συρτή, τραγουδιστή, σαν απαγγελία ξεκινούσε πάντα από κάτι το συγκεκριμένο από μιά λεπτομέρεια, από μιά παρατήρηση που κανείς άλλος δεν

μπορούσε να την κάνει, από μιά ανάμνηση, που την ζύπνησε ένας συνειρμός. Επέμενε πολύ λ.χ. στο να μου μιλά για μιά πυρκαϊά που κάιγε άντικρυ για μέρες ή για το φεγγάρι που δεν έλεγε να κατέβει απ' εκεί πάνω...

Όλα χάνονται... Τίποτα δεν είναι όπως πριν. Ζούμε σ' έναν άλλο κόσμο...

Υπάρχει οπωσδήποτε μιά δυσκολία στην άμεση επικοινωνία με τον Αραγκόν των 85 χρόνων, ο στρωτός διάλογος δεν είναι καθόλου εύκολος κι αυτό ακριβώς ήταν το μεγάλο πρόβλημα του κινηματογραφικού συνεργείου που βρίσκονταν εκείνες ακριβώς τις μέρες στην Τουλών για να γυρίσει ταινία για τον ποιητή. Επρόκειτο ουσιαστικά για

ένα αρκετά φιλόδοξο πρόγραμμα, που προβλήθηκε στο Φεστιβάλ της Ουμανιτέ με την ευκαιρία του Ιωβηλαίου του Αραγκόν.

Ο Αραγκόν, τονίζει ο Μωρίς Τάζμαν, είναι ο τελευταίος των μεγάλων, των κολλοσσών του εκποτισματος ενός Πικάσσο. Όλη η γαλλική λογοτεχνία βρίσκει την έκφρασή της εδώ σε μιά μοναδική σύνθεση. Η ποίηση, το μυθιστόρημα, το δοκίμιο. Υπάρχουν κι άλλοι μεγάλοι φυσικά αλλά σε μιά άλλη κλίμακα. Ο Αραγκόν είναι ο κατ' εξοχή εκφραστής του 20ου αιώνα με την έννοια του ότι στο έργο του αντικαθρεπίζεται η ιστορική πορεία του αιώνα μας μ' όλες τις αντιθέσεις του, τις αντιθέσεις σ' όλους τους χώρους της αισθητικής, της πολιτικής. Η ποίησή του είναι πάντα ένα βήμα μπροστά.

Η βιογραφία του Αραγκόν, έγραφε πρόσφατα ένας μελετητής του, είναι ένα ατέλειωτο μυθιστόρημα που και ο ίδιος ακόμα δε σταματά να το ξαναδουλεύει, έτσι όπως ακούρατος συνοδεύει τον αιώνα μέχρι το ακρότατό του σημείο. Και τον συνοδεύει με αξιοπρέπεια αξιοζήλευτη.

«Σταμάτα λοιπόν να βογγάς - λέει στον «Αποχαιρετισμό» (1982) - τίποτα δεν είναι πιο γελοίο από έναν άνθρωπο που βογγά...»

Δεν μένει όμως μονάχα σ' αυτή την νοσηρία ο Αραγκόν.

Όταν το Κομμουνιστικό Κόμμα Γαλλίας γιόρταζε το Δεκέμβρη του '80 τα 60χρονα του, ο Λουί Αραγκόν, έδωσε ένα ορισμό του Κομμουνιστή, που ερμηνεύει, μου φαίνεται, αυτήν τη δύναμη και την αξιοπρέπεια που τον συντροφεύει στο μακρύ του δρόμο.

«Το ότι ήμουν Κομμουνιστής ήταν για μένα η άρνηση να συγχέω τις μικρές ιστορίες με τη μεγάλη. Κάνω πράγματα πολύ καλά σε σύγκριση με τους άλλους. Μας μένει να κάνουμε τα πράγματα πολύ καλά σε σύγκριση με μας τους ίδιους. Τίποτα δεν είναι ίσο μ' ότι ονειρεύεται κανείς και το ότι κάνουμε όνειρα είναι ακριβώς η τιμή μας».

...Όταν αποχαιρετούσαμε τον Αραγκόν το περασμένο Φθινόπωρο, ύστερα από την ολιγοήμερή του επίσκεψη στην Κύπρο, του ευχηθήκαμε εκείνο το κλασικό πιά του λαϊκού μας ποιητή Παύλου Λιασιδή, «να πεθάνει ο χάρος!»

Στο μεταξύ Εκείνος μας έδωσε την απάντησή του με το άνεπανάληπτο «απορρίπτω τους νόμους του θανάτου». Τί άλλο μένει από του να σταθούμε σε προσοχή, με δέος, μπροστά στην μορφή Του σε μιά προσπάθεια να πάρουμε όσα μπορούμε περισσότερα από το μεγαλείο του;

ΠΑΝ. ΠΑΙΟΝΙΔΗΣ

ΑΔ 1.130